

Anarkistinen kirjasto
Anti-Copyright
2012 elokuu 17

Antti Rautiainen

Sata vuotta parlamentarismia Suomessa – jo riittää!

Antti Rautiainen
Sata vuotta parlamentarismia Suomessa – jo riittää!
2.7.2007

Haettu 16.8.2012 osoitteesta: <http://takku.net/article.php/20070307124041752>

2.7.2007

valtavaa määrää informaatiota. Tsaarin aikana valtiopäivät kokoon-
tuivat vain muutamien viikkojen ajan vuodessa, nykyään kansan-
edustajille ei riitä edes täysi työpäivä, vaan he tarvitsevat avustajia.
Itse asiassa kansanedustajat ehtivät tutustua oman valiokuntansa
toimivallan ulkopuolisiin hankkeisiin vain hyvin pintapuolisesti. Tä-
män vuoksi suuri osa siitä vähästäkin vallasta mikä eduskunnalla
on, on siirtynyt asiantuntijoille ja lobbaajille. Tämä ei kuitenkaan
ole argumentti parlamentarismien puolesta suoraa demokratiaa vas-
taan, vaan herättää kysymyksen siitä kuinka paljon me ylipäättänsä
olemme valmiita tinkimään mahdollisuuksistamme vaikuttaa joka-
päiväiseen elämäämme meitä muka suojelevien byrokratiakoneis-
tojen puolesta. Nykyiseen parlamentaariseen järjestelmään liittyviä
ongelmia ei siis voi ratkaista vain teknisillä päätöksenteon tapoihin
liittyvillä uudistuksilla, vaan kritiikille pitää alistaa kaikki teknolo-
gia joka edistää sentralisoitua asiantuntijavaltaa.

Poliittisen edustamisen malli on niin syvällä suomalaisen ääri-korporativistisen järjestelmän sydämessä, että sitä on aluksi vaikea edes lähteä kyseenalaistamaan. Olimme sitten nuoria, eläkeläisiä, näyttelijöitä, homoja, ampumahiihtäjiä, syöpäsairaita tai koruompeleiden harrastajia, aina löytyy joku puhumaan meidän puolestamme ja edustamaan meitä valiokunnissa ja komiteoissa. Millä tahansa näistä ryhmistä on aina yhteiset, homogeeniset intressit, joita riittää edustamaan yksi henkilö – tai kenties kaksi jos joku kiintiö sitä edellyttää. Ja joka tapauksessa kaikki mahdolliset minkä tahansa ryhmän ongelmat voidaan ratkaista hallitsevat järjestelmän nationalistisen paradigman puitteissa. Verovähennys sinne, tuki tai kiintiö tänne, ja ongelmamme on ratkaistu.

Jos luit kirjoitusta tähän asti kuvitellen, että olen tässä edustamassa Suomen anarkistien näkökulmaa parlamentarismiin, olet arvatenkin myös korporativismin indoktrinoima. Minä puhun vain omasta puolestani. Vain itseään edustava yksilö on suomalaisessa poliittisessa diskurssissa kuitenkin täysi nolla. Eipä siis ole kovin yllättävää, että edustamattomia yksilöitä ei suomalaisen politiikkaan osallistuminen kauheasti kiinnosta.

Laajalle levinneeltä vaikuttava kiinnostuksen puute yhteisten asioiden hoitamista kohtaan on kuitenkin vain näköharhaa. Ihmisten kiinnostuksen kohteet suuntautuvat sinne, missä heillä on mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Osallistumisen kulttuuri olisi varmasti aivan toinen, jos ihmisillä olisi todellisia vaikutusmahdollisuuksia vaikuttaa niin paikallisiin kuin globaaleihinkin ongelmiin. Tähän päästäksemme meille ei kuitenkaan riitä edes parlamentarismista eroon pääseminen, vaan meidän on irtauduttava kaikista korporativistisista ja poliittisen edustamisen ajatusmalleista.

Toki suoran demokratian toteuttamisessa on myös käytännön vaikeuksia, koska teollistuneen järjestelmän hallinnoiminen edellyttää

Sisältö

Eduskunnan kuraaminen ei ole haasteellista	6
Myös anarkistit yrittävät päästä liian helpolla	8
Metsä puiden takaa	12

joka ei ajaisi jonkun suomalaisen, siis nationalistisen paradigman puitteissa olemassa olevan eturyhmän asiaa. Siis jokainen ääni eduskuntavaaleissa on ääni tämän paradigman puolesta.

Toki Suomessakin on edelleen epäkohtia, mutta suurin osa epäkohdista on kuitenkin globaaleja, ja ”kansallisten etujen” ajaminen voi vain haitata näiden ongelmien ratkaisemista. Esimerkiksi vaikka suomalaisten kasvihuonepäästöt ovat noin kymmenkertaisia asukasta kohden maailman keskiarvoon nähden, suomalaisten kuormitus on kuitenkin vain prosentin luokkaa maailman kokonaispäästöistä. Näin ollen on selvää, ettei millään vain Suomeen rajoittuvilla säännöstelytoimilla voi olla minkäänlaista käytännön vaikutusta kasvihuoneilmiöön.

En kuitenkaan näe Euroopan Unionia tai jonkinlaista maailmanhallitusta minkäänlaisena vaihtoehtona kansallisvaltiolle – todellinen vaihtoehto voi olla vain ihmisten vastuunotto omasta elämästään. Ympäristöongelmien lisäksi tämä koskee yhtä lailla köyhiä ja syrjäytyneitä – kansanedustaja voi ehkä lisätä sosiaalitukia budjetin määrittämissä tiukoissa raameissa, mutta kansanedustaja ei voi koskaan johdattaa ihmisiä ottamaan vastuuta toisistaan ja omasta itsestään. Näin siis jokainen ääni eduskuntavaaleissa on ääni työväenluokan itsehallintoa vastaan, ja ääni lammaslaumamentaliteetin puolesta.

Politiikka ei tarkoita pelkästään eduskuntavaaleja, vaan se on idea toisten ihmisten edustamisesta ylipäättänsä. Edustamisesta, jossa yleensä itse itsensä valitsema puhemies tekee sopimukset edustamiensa puolesta jossain kabinetissa suljettujen ovien takana, eikä koskaan joudu näistä päätöksistään edesvastuuseen edustamiensa edessä. Jo julistautuminen tähän puhemiehen rooliin on politiikkaa, vaikka siihen ei vielä sisältyisikään muuta paitsi mielipidevaikutusta.

Historia kuitenkin tuntee satojenkin vuosien pituisia vakauden ajanjaksoja, ja Suomen historia tuntee vain kaksi laajamittaista kapinaa. Jos päämäärä on pienet muutokset lyhyellä aikavälillä, parlamentaarinen vaikuttaminen voi hyvinkin olla suoraa toimintaa tehokkaampi keino. Ja jos uskot, että nämä pienet muutokset ovat tarpeeksi, anarkismilla tuskin on sinulle mitään tarjottavaa.

Lisäksi suora toiminta ei ole mitenkään itseisarvoista. Suomen historiassa suoralla toiminnalla on ajettu taantumuksellisia päämääriä aivan yhtä paljon kuin myönteisiäkin – esimerkkinä muilutukset ja Mäntsälän kapina.

Neljäs väärä argumentti on, ettei yksi ääni joka tapauksessa vaikuta mihinkään. Näin käytännössä aina onkin, mutta usein eduskuntaan pääseminen ja pääsemättömyys voi olla vain muutamasta kymmenestä äänestä kiinni, eikä yksi ihminen joka tapauksessakaan voi yksin vaikuttaa juuri mihinkään.

Viides väärä argumentti on, että suora toiminta on kivempaa ja motivoivampaa. Toki tältä voi aluksi tuntuakin, mutta ajatukset voivat kuitenkin muuttua nippusiteistä roikuttaessa, tai kun turkistarhaajan ampuma hauli kaivaa keuhkossa.

Metsä puiden takaa

Vaalijärjestelmän kritiikin on siis perustuttava olennaisuuksiin, ei harhakuvitelmiin eikä helppoon populismiin. Ennen kaikkea tarvitsemme analyysiä siitä, mikä on tällä hetkellä Suomen keskeisin ongelma. Mielestäni se on nationalismi. Ei sanan kapeassa merkityksessä uskona suomalaisten ylivertaisuudesta, vaan laajemmassa mielessä, jossa poliittisen järjestelmän tarkoitus on ajaa nimen omaan suomalaisten intressejä kaikkien maailman muiden ihmisten intressejä vastaan. Ja on mahdotonta kuvitella, miten suomalaisessa korporativistisessa järjestelmässä voisi pärjätä joku kansanedustaja,

Parlamentarismien olennainen ongelma ei ole kierot poliitikot, ei manipuloitavissa oleva äänestäjäkunta eikä muutosprosessin etananvauhti. Keskeisin ongelma ei myöskään ole pintajulkisuus, siltarumpolitiikka, lehmänkaupat eikä puoluekuri. Parlamentarismia ei paranna poliitikkojen moraalinen kohennus eikä äänestäjäkunnan vaalistaminen. Parlamentarismien keskeisin ongelma on se, että se on yksinkertaisesti väärin.

On väärin, että minun on annettava valtani neljäksi vuodeksi henkilölle, joka saa käyttää sitä miten huvittaa. Toki minulla on tästä huolimatta sananvapaus, mutta mielipiteen ilmaiseminen ei vielä ole vallankäyttöä. Ja koska mahdollisuus ilmaista mielipiteensä kerran neljässä vuodessa ei vielä ole sanavapautta, ei mahdollisuus käyttää valtaa kerran neljässä vuodessa myöskään ole kansanvaltaa.

Periaatteessa voin yrittää erottaa ehdokkaani neljän vuoden jälkeen, jos hän rikkoi vaalilupauksensa. Siis jos hän haluaa asettua uudelleen ehdolle. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole niin yksinkertaista. Esimerkiksi viidennestä ydinvoimalasta äänestettäessä keskeisessä osassa olivat kansanedustajat, jotka päättivät vastoin omia vaalilupauksiaan. Jo käynnissä olevaa ydinvoimalatyövoimaa on kuitenkin jo korkea kynnyksellä pysäyttämään, erityisesti jos mitään vaihtoehtoja ydinvoimalle ei ole edellisen vaalikauden aikana kehitetty.

MTV3:n vaalikoneen mukaan ideaaliehtokkaani on kanssani samaa mieltä 80% kysymyksistä. Tämä siis ottaen huomioon kysymyksenasettelu, joka pääsääntöisesti on kapea ja perustuu valheellisiin vastakkainasetteluihin – esimerkiksi ”yksilön vapaus” asetetaan ”sosiaalinen vastuun” vastakohtaksi. Suomessahan ei yleensä ajatella, että köyhien ja syrjäytyneiden ongelmia voisi ratkaista kukaan muu kuin valtio. Joka tapauksessa jos äänestäisin ja ehdokkaani

sattuisi menemään läpi, joka viidennestä kysymyksestä hän joka tapauksessa päättäisi väärin. Entä jos viides kysymys osoittautuisikin tärkeämmäksi kuin kaikki muut yhteensä?

Suora demokratia ei ole Suomessa mikään uusi idea – itse asiassa se sisältyi jo Sosiaalidemokraattisen Puolueen vuoden 1903 Forssan ohjelmaan, joka vaati ”Välitöntä lainsäädäntö-oikeutta kansalle lakien esittämisen ja hylkäämisoikeuden kautta”. Tämä vaatimus on sittemmin pudonnut pois sosiaalidemokraattien ohjelmasta, eikä sitä aja mikään muukaan puolue. Yli sata vuotta Forssan kokouksen jälkeen ihmisten yleissivistys ja kommunikaatioteknologia on kuitenkin ottanut niin monta askelta eteenpäin, että vaatimuksen toteuttaminen olisi nykyään varmasti vielä helpompaa kuin 100 vuotta sitten. Suoran demokratian lisäksi toinen anarkistinen päätöksentekotapa on imperatiivinen mandaatti, jossa edustajan on pakko äänestää vaalilupauksensa mukaisesti.

Eduskunnan kuraaminen ei ole haasteellista

Takavuosina tuhotessani vaalimainoksia Itä-Helsingissä sain usein kannustusta ohikulkijoilta. Mutta jatkaessani potkimista porttiritivistön loppuun asti kannustus vaihtui hämmästykseksi ja kriitikiksi. Kaikilla on oma inhokkikansanedustajansa, jonka vaalimainoksen tarvelemisestä iloitaan, mutta usein näitä turhaumia ei ymmärretä koko epäoikeudenmukaiseen systeemiin liittyviksi. Vaikka vaalimainosten tuhoaminen on mielestäni yhä legitiimi tapa osoittaa tyytymättömyyttä järjestelmää kohtaan, siinä puuhassa on kovin helppoa joutua väärinymmärretyksi.

Usein mielipidetiedusteluissa kansanedustajat ovat vähiten luoteuimpien virkavallan edustajien joukossa, siinä missä kansan suosikeja ovat poliisi, armeija ja presidentti. Valtiovalta on uskaltanut

vain sosiaalidemokraattien propagandaa, jolla he saavat valtiovallan näyttämään pienemmältä pahalta, ja kehitettyä itselleen uuden ideologian 21. vuosisadalle, jo hylkäämensä sosialismin tilalle. Mutta se poliisimies joka ruttaa naamasi asfalttiin, kypälöi tissejäsi, huomauttaa väärästä ihonväristäsi ja vääntää kätesi nippusiteisiin, on kuitenkin mitä todennäköisimmin pohjoismaisen hyvinvointivaltion kannattaja.

Itse asiassa kaikesta globalisaatiosta huolimatta kansallisvaltioiden nationalistinen politiikka määrittää yhä merkittävässä määrin jokapäiväistä elämäämme. Esimerkiksi siirtolaisuuden rajoittaminen ei ole minkään ylikansallisen yhtiön edun mukaista – kaikista kuolemista linnoitus Euroopan rajalla saamme siis kiittää ennen kaikkea institutionalisoitunutta, nationalistista työväenliikettä, joka työväen vapaata liikkumista rajoittamalla ajaa omia kapeita kansallisen työväenluokan intressejään, muiden maiden työväenluokan intressejä vastaan.

Kolmas väärä argumentti on, että suora toiminta on joka tapauksessa eduskunnassa vaikuttamista tehokkaampaa. Toki tämä pitää joskus paikkansa – usein kuitenkin ei. Pääargumentti suoran toiminnan puolesta on, että se mahdollistaa perustavanlaatuisemman muutoksen voimauttamalla tekijöitään. Suora toiminta pakottaa ihmiset ottamaan itse vastuun itsestään, eikä lykkäämään sitä edustajille tai johtajille. Tämä perustavanlaatuinen muutos on kuitenkin mahdollista vain joukkoliikkeen syntyessä, mutta järjestelmän legitimitiivisuuden aikana liikkeet eivät usein saa taakseen kriittistä massaa muutoksen taakse. Epäonnistumisten hinta taas tapaa olemaan joko paljon ihmisuhreja tai pitkiä vankilatuomioita. Anarkismi perustuukin näkemykseen, että ennen pitkää valtiojärjestelmän puutteet johtavat kriittisiin virheisiin ja vakavaan legitimitiiviteettikriisiin, jonka aikana täydellinen muutos ei tule pelkästään mahdolliseksi vaan myös välttämättömäksi.

osallistumisen kritiikki jää heikoksi ilman pragmaattisia argumentteja. Mutta ikävä kyllä usein anarkistit ampuvat ohi myös näiden pragmaattisten näkökulmien kanssa.

Ensimmäinen väärä pragmaattinen argumentti on, että kuka tahansa eduskuntaan valittu muuttuu välittömästi kieroksi vallanpitäjäksi. Tämä edustaa mielestäni hieman naivia käsitystä ihmisluonnosta. Ensinäkin, nykyään kansanedustaja ei ole enää mikään erityinen herä – ammattikuntaa arvostetaan vähemmän kun ehkä ketään valtion palkkalistoilla olevaa. Palkka on tosin ihan kohtuullinen, mutta liikelämässä voisi tienata paljon enemmän. Lisäksi pesti on katkolla joka neljäs vuosi.

Toki sosiaalinen painekin vaikuttaa, ja uusi kansanedustaja integroituu nopeasti eduskunnan kieleen, kulttuuriin, arvoihin ja kieroutuneisiin prioriteetteihin. Mutta vaikka kansanedustaja pystyisi säilyttämään yksilöllisyytensä, koko eduskunnan toiminta tapahtuu sellaisessa valtiollisessa kontekstissa, jossa perusoletuksia, esimerkiksi nationalistista ”Suomen etujen ajamista” ei juurikaan voi kyseenalaistaa. Tietysti se, että tästä huolimatta eduskuntaan on jatkuvasti tarjolla paljon enemmän ehdokkaita kun siellä on paikkoja, kertoo jotain myös näiden ehdokkaiden luonteesta. Ehkä kuitenkin enemmän narsismista kuin vallanhimosta. Mutta kaikilla on puutteensa, enkä usko että tyypillinen kansanedustajaehdokas olisi jotenkin huonompi kuin ihmiset noin keskimäärin.

Toinen väärä argumentti on väite, että kaikki valta on joka tapauksessa jo siirtynyt ylikansallisille suuryhtiöille. En ole koskaan nähnyt ylikansallisten suuryhtiöiden vartijoiden häätävän meitä valtaamastamme talosta, enkä ole nähnyt koskaan ylikansallisen yhtiön tuomarin määräävän minulle tai toverilleni sakkoa tai vankeutta. Valtiokoneistojen määrittämä säätely on välttämätön kapitalismin toimimiselle – ilman sitä kapitalistit yksinkertaisesti tuhoaisivat toinen toisensa. Koko ajatus kaikelle tunkevasta yhtiövallasta on

antamaan kansalle eniten valtaa juuri lainsäädäntövallan edustajien valinnassa, minkä vuoksi kansanedustajat ovat kaikista päättäjistä ”lähimpänä kansaa”. Näin heistä on myös tullut järjestelmän puutteiden syntipukki ja sylkykoppi. Näin ollen eduskuntalaitosta vastaan on helpompaa hyökätä kuin mitään muuta valtiovallan instituutiota, ja parlamentarismen kritiikki tuntuu mielestäni usein halvalta populismilta.

Verrattuna toimeenpanovaltaan ja tuomiovaltaan, lainsäädäntövalta on toki Suomessa mitä demokraattisinta – toimeenpanovallan käyttäjiin vaikuttaminen on väliportaiden takana, ja tuomiovalta hallinnoi itse itseään. Lainsäädäntövallalle on suotu enemmän demokraattisuutta arvatenkin siksi, että se on kahteen muuhun verrattuna vähemmän merkityksellinen, ja mahdolliset muutokset sen käyttäjäkunnassa heijastuvat yhteiskuntaan huomattavasti hitaammin. Antiikin ja keskiajan demokratiakäsitykseen verrattuna suomalaisten asiat ovat sangen heikosti – äänestää voi vaan yhtä vallan kolmesta jalasta, ja senkin suhteen kuluttajansuoja on melko heikoissa kantimissa.

Jonkin verran toimeenpanovaltaan voi vaikuttaa toki presidentinvaaleilla, mutta lopulta Suomen presidentti-instituutio edustaa lähinnä monarkistisia arvoja. Vaikka Suomen presidenttiä pidetään nykyään lähinnä harmittomana koko kansan maskottina, näin ei ole aina ollut, eikä välttämättä tule aina olemaan. Suomen presidentin valtaoikeudet ovat edelleen maailmanlaajuisesti harvinaislaatuisten laajat, ja mahdollistavat melko helposti autoritäärisen vallankäytön järjestelmän ajautuessa legitimeettikriisiin. Venäjää pidetään esimerkkinä autoritäärisestä presidentinvallasta, mutta itse asiassa Suomen presidentin valtaoikeudet ovat jonkin verran Venäjänkin presidentin valtaoikeuksia laajemmat.

Vaikka en usko parlamentaarisen järjestelmän parantuvan yksityiskohtien viilaamisella, presidenttilaitos on varmasti Suomen

järjestelmän suurimpia epäkohtia. Minusta suurempi äänestysaktiivisuus presidentinvaaleissa kertoo enemmän monarkistisista tunnoista, kuin luottamuksesta ”suoraan kansanvaaliin”, mikä käytännössä tarkoittaa pienemmän pahan etsimistä. Tämä vähiten ärsyttävän kompromissin hakeminen voi tarkoittaa sitä, että presidenttinä tulee olemaan vain demareita vielä toisenkin 30 vuoden katkeamatoman jakson ajan – tämä ei minusta olisi kovinkaan moniarvoista ”demokratiaa”.

Myös anarkistit yrittävät päästä liian helpolla

Viime vuosina anarkistien antivaalityön päämäärä on ollut asettaa järjestelmä naurunalaiseksi, mutta tämäkin on yhä hankalampaa. Kansanedustajia saatetaan jo nyt naurunalaisiksi miljoonien ihmisten seuraamissa viihdeohjelmissa, ja he kilpailevat näihin ohjelmiin pääsemisestä. Tämän virallisen huumorin päämäärä ei kuitenkaan ole järjestelmän muuttaminen vaan sen ylläpito. Ihmiset saadaan sieämään epäkohtia sallimalla niille nauraminen. On erittäin vaikeaa selittää huumorin kautta mahdollisuuksia järjestelmän radikaaliin muuttamiseen.

Vuonna 1999 anarkistien vastavaalikampanja oli ”vale-ehdokas”, jonka vaaliohjelma oli kokoelma täysin ympäröityjä, ristiriitaisia ja typeriä iskulauseita, joita kaikkia joku oikea ehdokas oli käyttänyt edellisten vuosien vaaleissa. Mutta tarkemmin ajatellen projekti ei ollutkaan lainkaan hauska. On todennäköisesti mahdotonta keksiä iskulausetta, joka olisi naurettavampi kun jonkun ehdokkaan joskus oikeasti käyttämä.

Väheksymättä eduskuntavaalityön vastaista sabotaasia ja parlamentarismista saattamista naurunalaiseksi, itse haluaisin ehkä nähdä

anarkistiselta vaalien vastaiselta kampanjoinnilta entistä enemmän vakavaa keskustelua mahdollisuuksista muuttaa nykyistä järjestelmää radikaalisti. Meillä on jo tarpeeksi esimerkkejä siitä, että ihmisten turhautumisesta vaalijärjestelmään ei mitenkään välttämättä seuraa pyrkimys demokratian lisäämiseen – usein turhaumat purkautuvat populistiseen äänestyskäyttäytymiseen tai muihin autoritäärisiin tuntoihin, esim. tarkemmin määrittelemättömän ”isänmaallisuuden” alleviivaamiseen.

Ikävä kyllä anarkisteillakin on kovin usein kovin hatara analyysi ongelman ytimestä. Ensinäkin kyse ei ole lainkaan siitä, että pitääkö äänestää vai ei. Ikävä kyllä tietyistä yhden asian liikkeistä on siirtynyt anarkistiliikkeeseen moralisoiva diskurssi, jossa kaikki vaikuttaminen palautetaan takaisin yksilön valintoihin. Tämänlainen individualismi on paitsi kapitalismin kulmakivi, se myös estää meitä ymmärtämästä yhteiskunnallisia prosesseja. Lopulta kysymys äänestämisestä on toisarvoista – mutta kuitenkin äänestämällä lähetät jonkinlaisen viestin. Ennen kaikkea lähetät viestin, että uskot voivasi vaikuttaa ”edes vähän”, ja samalla olet legitimisoinnissa järjestelmää. Jos äänestät, sinulta voidaan myös hyvällä syyllä kysyä, miksi sinulle kuuluisi sitten erivapaus vaikuttaa johonkin useammin kuin kerran neljässä vuodessa. Tämän vuoksi en itse ota äänestäviä ihmisiä kovin vakavasti ruohonjuuritason toimijoina, mutta se on tietysti oma ongelmani.

Toinen esimerkki hatarasta analyysistä ovat hyökkäykset ehdokkaiksi asettuneita entisiä ruohonjuuritason toimijoita vastaan. Tai siis toki ehdokkaita saa kritisoida, mutta petturiksi ja takinkääntäjäksi haukkuminen edustaa mielestäni jälleen yksilönvalintojen ympärillä pyörivää moralismia. Vaikka parlamentaristinen järjestelmä ja siihen osallistuminen ovat väärin sinänsä, me emme voi koskaan erottaa moraalialta hyötynäkökulmista. Vaalijärjestelmään